

Research Paper

Sociological analysis of the effects of industrial development on the quality of life of Asalouye native community

Saeid Lohrasbi¹, Jafar Hezar Jaribi^{*2}, Shala KazemiPoor³, Majid Radfar⁴

1. PhD student in Economic Sociology and Development, Science and Research Unit, Islamic Azad University, Tehran, Iran
2. Professor of Sociology, Faculty of Social Sciences, Allameh Tabatabai University.
3. Associate Professor of Demography, Faculty of Social Sciences, University of Tehran.
4. Associate Professor, Department of Social Sciences, Roudehen University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

PP: 710-726

Use your device to scan and read the article online

Keywords: *Quality of life
social damage access to
welfare services social-
cultural impact assessment
oil and gas industry*

Abstract

Development in general and industry in particular is always accompanied by consequences. Industrial development with its accelerated process can have various effects in increasing or even decreasing life. If industrial development cannot be planned in the desired direction, the quality of life may be challenged. So, The present study has studied the impact of oil and gas industry development on the quality of life of the local community of Asalouye. In this research, the quality of life of the people in the covered areas was discussed using the survey technique and the questionnaire tool. In the qualitative part, the in-depth interview technique was carried out with 17 local informants, officials and experts. In the quantitative section, the statistical population is all native residents over 18 years old in Asalouye region, which was selected as a sample of the statistical population by random proportional stratification sampling method and using Cochran's formula. The most important findings of the research: the overall quality of life of the respondents has increased with an average of 3.34 after the oil industry entered the region. The average of social damages before the entry of the oil and gas industry was 1.71, but after the entry of the oil and gas industry in the region, it increased with an average of 3.62. The regression coefficient showed that before the entry of the oil industry, the quality of life can significantly explain the variance of the criterion variable, i.e., the state of social damage, to the extent of 20%.

Citation: Lohrasbi, S, Hezar Jaribi, J, KazemiPoor, S and Radfar, M. (2024). **Sociological analysis of the effects of industrial development on the quality of life of Asalouye native community**. Quarterly Journal of Geography (Regional Planning), 14(55),710-726

DOI:[10.22034/jgeoq.2023.326856.3540](https://doi.org/10.22034/jgeoq.2023.326856.3540)

*** Corresponding author:** Jafar Hezar Jaribi, **Email:** hezarjaribi1402@gmail.com

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The industrial development of Asalouye, driven by the oil and gas sector, has generated significant socio-economic changes. While such development aims to improve living standards, it often fails to translate into comprehensive social development, leading to various challenges for local communities. The rapid industrialization of this traditionally rural area has resulted in a dual-edged impact. Initial improvements in infrastructure and services have been overshadowed by rising social pathologies, environmental degradation, economic inequality, and cultural disruption. This study investigates this paradox by analyzing the effects of the oil and gas industry on the quality of life for Asalouye's native population before and after the industry's arrival.

Methodology

This applied research used a mixed-methods approach. Quantitatively, a survey with a researcher-made questionnaire was administered to 380 native residents selected via stratified random sampling. Qualitatively, in-depth interviews were conducted with 17 local informants. Data reliability was ensured through Cronbach's alpha, and analysis involved descriptive and inferential statistics alongside content analysis.

Results and Discussion

Results showed that overall quality of life increased after industry entry (mean 3.34), with improvements in physical health and environmental amenities due to new medical facilities and infrastructure. However, social damages rose sharply from 1.71 to 3.62, driven by increased addiction, theft, conflict, and substance abuse. Mental health and social relationships declined as traditional community bonds weakened. Regression analysis revealed quality of life predicted 20% of social damage variance before industry arrival, but this relationship became insignificant afterward. Discussion highlights a dual-edged outcome: while material infrastructure improved, the community faced severe social disintegration, environmental pollution, inequality, and cultural disruption,

leaving native residents dissatisfied despite some developmental gains.

Conclusion

The conclusion emphasizes that while industrial development in Asalouye brought economic benefits and infrastructural improvements, it failed to achieve balanced social development. Native residents experienced rising social pathologies, environmental degradation, economic inequality, and cultural disruption. The rapid influx of non-local workers undermined traditional community cohesion, increased crime and substance abuse, and created feelings of discrimination and relative deprivation. Despite better healthcare facilities, pollution-related diseases have emerged as serious threats. The study stresses that social impact assessments should precede such projects to prevent adverse outcomes. It warns that oil and gas reserves will eventually deplete, but native communities remain, necessitating sustainable planning, local participation, and equitable development to avoid repeating historical failures like Masjed Soleyman.

References

1. Amininejad, G. R. (2015). Analysis and investigation of the effects of South Pars industrial hub on the structure of villages in Bushehr province (Case study: Asalouye, Kangan, Deyr, Jam counties). *Spatial Planning*, 5(1), 101-122.
2. Chamanrou, S. (2013). The impact of large industries on the development of regional functions, case study: South Pars industrial zone and its effects on economic, social, physical and environmental functions of Kangan county. Master's thesis in Geography and Urban Planning, University of Sistan and Baluchestan.
3. Fazeli, M., & Daghighaleh, A. (2012). Social and cultural consequences of oil and gas establishment in Kharg Island: Understanding the current situation, identifying causes of problems and solutions. *Institute for International Energy Studies*.

4. Farzi, Sh., & Azkia, M. (2016). Sociological analysis of the consequences of oil industry presence on socio-economic-cultural development of oil-rich regions from the perspective of local stakeholders, case study: Residents of Darkhovin oil field area. *Journal of Local Development (Rural-Urban)*, 8(2), 100-121.
5. Griffin, K., & McKinley, T. (1996). *Implementing a human development strategy*. (Translated by G. R. Khajepour). Tehran: Institute for Higher Research in Social Security.
6. Khadem Adam, N. (1996). *Reforms in development policy*. Tehran: Ettela'at Publications.
7. Khalili, M. (2008). Actions and initiatives of Iranian industry managers for promoting corporate social responsibility. *Journal of the Strategic Research Institute of the Expediency Council*, 21(2), 131-141.
8. Kokabi, A. (2007). Criteria for evaluating urban quality of life in urban centers. *Journal of City Identity*, 1(1), 77-91.
9. Kokabi, A., Pourjafar, M. R., & Taghvaei, A. A. (2005). Urban quality of life planning in city centers. *Journal of Urban Management*, 12(2), 21-41.
10. Mohseni, M., & Salehi, P. (2003). *Social satisfaction in Iran*. Tehran: Arun Publications.
11. Mohseni Tabrizi, A. R., & Faramarzi, F. (2012). The role of oil industry in socio-economic development of Gachsaran city from citizens' perspective. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 3(4), 3-35.
12. Molaki, A. (2009). Investigating the effects of industrial growth poles on local sustainable development. Master's thesis in Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Tehran.
13. Talebiat, S. A., & Molaki, A. (2012). Providing a model for social impact assessment in Iran's oil and gas industry. *Quarterly Journal of Socio-Cultural Development Studies*, (103), 80-94.
14. Talebiat, S. A., Fazeli, M., & Daghighaleh, A. (2008). Analysis of social impact of industrial development in Asalouye region. *Journal of Social Sciences*, 16(33), 55-75.
15. Zahedi Asl, M. (2002). *Foundations of social welfare*. Tehran: Allameh Tabatabai University Press.
16. Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.
17. Das, D. (2008). Urban quality of life: A case study of Guwahati. *Social Indicators Research*, 88.
18. Mueller, M. L. (2010). *Networks and states: The global politics of Internet governance*. MIT Press.
19. Noll, H. (2000). Social indicators and social reporting: The international experience. Available at: www.ccsd.ca/noll
20. Phillips, D. (2006). *Quality of life: Concepts, policy, and practice*. London: Routledge Publications.
21. Vanclay, F. (2010). *Engaging communities with social impact assessment: SIA as a social assurance process*. Tasmania: Tasmanian Institute of Agricultural Research.
22. Veenhoven, R. (1999). Quality of life in individualistic society: A comprehensive study of 43 nations in the early 1990s. *Social Indicators Research*, 43, 157-186.
23. Veenhoven, R. (2000). The four qualities of life: Ordering concepts and measures of the good life. *Journal of Happiness Studies*, 1, 1-39.

مقاله پژوهشی

تحلیل جامعه شناختی اثرات توسعه صنعتی بر کیفیت زندگی جامعه بومی عسلویه

سعید لهراسبی - دانشجوی دکتری جامعه شناسی اقتصادی و توسعه، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

جعفر هزارجریبی* - استاد جامعه شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی

شهلا کاظمی پور - دانشیار جمعیت شناسی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران

مجید رادفر - دانشیار گروه علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد رودهن، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
توسعه به طور کل و صنعتی به طور خاص همواره با پیامدهایی همراه است. توسعه صنعتی با روند شتاب گونه خود می تواند اثرات مختلفی در افزایش و یا حتی کاهش زندگی داشته باشد. اگر نتوان توسعه صنعتی را در جهت مطلوب برنامه ریزی کرد ممکن است کیفیت زندگی دچار چالش شود. بنابراین پژوهش حاضر به مطالعه ارزیابی تاثیر توسعه صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی جامعه محلی عسلویه پرداخته است. در این پژوهش از تکنیک پیمایش و با ابزار پرسشنامه روی کیفیت زندگی مردم در مناطق تحت پوشش پرداخته شد در بخش کیفی تکنیک مصاحبه عمیق با ۱۷ نفر از مطلعین، مسئولان و معتمدین محلی به عمل آمد. جامعه آماری در بخش کمی کلیه ساکنین بومی بالای ۱۸ سال در منطقه عسلویه است که با روش نمونه گیری طبقه بندی متناسب تصادفی و با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه از جامعه آماری انتخاب گردید. یافته ها نشان داد که وضعیت کیفیت زندگی کلی پاسخگویان بعد از ورود صنعت نفت به منطقه با میانگین ۳.۳۴ افزایش یافته است. میانگین آسیب های اجتماعی قبل از ورود صنعت نفت و گاز ۱.۷۱ بوده است اما بعد از ورود صنعت نفت و گاز به منطقه با میانگین ۳.۶۲ بیشتر شده است. ضریب رگرسیون نشان داد قبل از ورود صنعت نفت، کیفیت زندگی می تواند واریانس متغیر ملاک یعنی وضعیت آسیب های اجتماعی را به صورت معنی دار به میزان ۲۰ درصد تبیین کند.	شماره صفحات: ۷۱۰-۷۲۶ از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید واژه های کلیدی: کیفیت زندگی، آسیب های اجتماعی، دسترسی به خدمات رفاهی، ارزیابی تاثیرات اجتماعی- فرهنگی توسعه صنعتی، صنعت نفت و گاز

استناد: لهراسبی، سعید، هزارجریبی، جعفر، کاظمی پور، شهلا و رادفر، مجید. (۱۴۰۳). تحلیل جامعه شناختی اثرات توسعه صنعتی بر

کیفیت زندگی جامعه بومی عسلویه. فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه‌ای)، ۱۴(۵۵)، ۷۱۰-۷۲۶

DOI: 10.22034/jgeoq.2023.326856.3540

مقدمه

ورود صنعت به ویژه صنایع مدرن به اجتماعات محلی موجب دگرگونی‌هایی در ساختار منطقه می‌شود که یکی از نتایج آن توسعه صنعتی منطقه است اما در بیشتر موارد این توسعه صنعتی به توسعه اجتماعی منطقه منجر نمی‌گردد و این عدم تحقق توسعه اجتماعی، می‌تواند موجب اختلال در پیشبرد پروژه‌های توسعه‌ای و صنعتی نیز گردد که زبان‌های مالی و معنوی زیادی را به دنبال داشته است. بنابراین ضرورت مطالعه اجتماعات محلی مرتبط با پروژه و ارزیابی تأثیرات عوامل اجتماعی پروژه‌ها در کنار ارزیابی‌های فنی و اقتصادی که برای پروژه‌ها انجام می‌گیرد، بدیهی است (مسلمی و فاضلی، ۱۳۸۵). هرچند توسعه به طور عام به عنوان افزایش استانداردهای زندگی در نظر گرفته شده است. اما در بیشتر موارد توسعه صنعتی به توسعه اجتماعی منجر نمی‌گردد و در مواقعی باعث به هم ریختن امنیت اجتماعی، ایجاد آسیب‌های اجتماعی، افزایش فاصله طبقاتی، آثار نامناسب ناشی از برهم خوردن نظم اقتصادی منطقه در جهات نامطلوب و تبعیض علیه گروه‌های ضعیف و حاشیه‌ای می‌شود.

در مراحل اولیه صنعتی شدن، نظارت عمومی بر روند شتابان فعالیت بنگاه‌های تولیدی و خدماتی اندک بود. انگیزه بیشینه کردن سود بنگاه‌ها و توجه مطلق به منافع سهامداران، آسیب‌هایی به منافع عمومی و جامعه می‌رساند. دولت‌ها در قالب برنامه‌های توسعه‌ای تلاش داشته‌اند تا وضعیت نسبی ساکنان را بهبود بخشند، اما نتایج ارزیابی آثار اجرای برنامه‌های توسعه، نشان از این واقعیت دارد که الگوهای متعدد و متنوعی که به منظور توسعه اجتماعی و اقتصادی به کار گرفته شده است، نتیجه‌ای جز تشدید فاصله طبقاتی و نابرابری اقتصادی نداشته است (فرضی و ازکیا، ۱۳۹۵).

کشورهای درحال توسعه در عصر حاضر به دنبال تحول اجتماعی و اقتصادی با بسیاری از تناقض‌ها و مسائل پیچیده روبه رو شده‌اند، تأثیر عواملی چون ارتباطات، شهرنشینی، صنعتی شدن جامعه، گسترش آموزش و... در این رشد نقش بسزایی دارد. از طرفی ورود صنعت، به ویژه صنعت نفت در جوامع محلی به مانند یک کاتالیزور بسیار قوی، تغییرات بسیاری در ساختار اکولوژیکی مناطق دارای نفت، روابط اقتصادی - اجتماعی، شیوه معیشت و سبک زندگی مردم و ... به وجود آورده است (فاضل و همکاران، ۱۳۹۳). واقعیت این است که اقتصاد ایران از اواخر قرن ۱۹ تا به امروز به طور عمیق و شدید دگرگون شده است. نفت در طول یکصد سالی که از پایه گذاری صنعت آن در ایران می‌گذرد، با حیات اقتصادی، سیاسی و اجتماعی ایرانیان گره خورده است و مسیر توسعه کشور و ارتقای قدرت ملی ایران نیز، از این بخش می‌گذرد (میرترابی، ۱۳۸۷). در این روند، اقتصاد بسته و معیشتی ایران هر قدر به دهه‌های بعد نزدیک می‌شود، بیشتر فرو می‌ریزد و تحت تأثیر اقتصاد سرمایه داری غرب به سوی اقتصاد کالایی رهسپار می‌شود. این جهت‌گیری و حرکت اقتصادی ایران، روابط اقتصادی - اجتماعی جدید را پی ریزی می‌کند. چنین راهی برای توسعه، یعنی دگرگونی نظام اقتصادی - اجتماعی معیشتی به نظام اقتصادی - اجتماعی سرمایه داری، را نظریه نوسازی و توسعه، به خوبی تحلیل، تبیین و تایید می‌کنند. اما تجربه‌های نقش صنعت نفت در توسعه اجتماعی - اقتصادی منطقه پارس جنوبی و سایر مناطق نفت خیز جنوب نشان داد که اقتصاد ایران پس از چندین دهه تلاش، کوشش و تبلیغ و دگرگونی در ساختارهای تولید، توزیع و مصرف و نیز با سرمایه گذاری‌های عظیم حاصل از درآمد نفت نتوانست به یک توسعه اقتصادی - اجتماعی پیشرفته نائل شود (سیف‌اللهی، ۱۳۹۱).

در مورد موضوع حاضر مطالعاتی انجام شده است. امینی نژاد (۱۳۹۴) در پژوهشی در مورد اثرات اقتصادی و اجتماعی تاسیسات و پروژه‌های پارس جنوبی بر ساختار روستاهای شهرستانهای جم، دیر و کنگان استان بوشهر انجام داده است. نتایج حاصل از بررسی‌های وی نشان می‌دهد پیامدهای مثبت و منفی زیادی از جمله بهبود وضعیت اقتصادی روستاییان، ایجاد اشتغال برای ساکنین منطقه و استان‌های همجوار، ایجاد و گسترش بنگاه‌های کوچک اقتصادی، فعالیت پیمانکاران داخلی و بومیان منطقه در اجرای پروژه‌های مهم نفت و گاز، گسترش و توسعه بخش مسکن، افزایش جمعیت، تغییر در ترکیب جنسی جمعیت منطقه و تحول در نوع فعالیت‌های اقتصادی روستاییان، گسترش امکانات و خدمات و... در روستاها و شهرها منطقه مطالعاتی داشته است. با اجرای پروژه‌های نفت و گاز مشکلاتی در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متوجه ساکنین منطقه به‌ویژه روستاییان شده است، مسائلی همچون ورود بیش از حد جمعیت بیکار جویای کار، تخلیه روستاهای در محدوده تاسیسات، افزایش بی‌رویه قیمت زمین و اجاره مسکن و نابودی زمین‌های زراعی، از بین رفتن فعالیت‌های صید و صیادی و صنایع وابسته به آن، توزیع نامناسب

امکانات و خدمات، درگیری و اختلاف شدید مذهبی بین اهل تسنن و تشیع و بروز ناهنجاری‌های شدید اجتماعی (اعتیاد، سرقت و...)، نابسامانی‌های محیطی (آلودگی هوا، آب) و صدها مسئله دیگر دست به گریبان است. هاتف (۱۳۹۳) نیز با انجام پژوهشی کیفی به ارزیابی تأثیر اجتماعی احداث کارخانه سیمان در منطقه دیلمان (مورد مطالعه: روستای گولک از توابع گیلان) پرداخته است. بر اساس یافته‌های پژوهش مذکور، ورود صنعت در منطقه یادشده، آثار مثبتی مانند اشتغال‌زایی، افزایش درآمد محلی و ارتقای کیفیت مسکن و آثار منفی مانند کاهش امنیت، کاهش آسایش و گسترش آسیب‌های اجتماعی در روستا، افزایش آسیب‌های زیست‌محیطی، افزایش درگیری و نزاع در اجتماع محلی، افزایش قیمت زمین و ساخت‌وسازها و تغییر سبک زندگی اجتماع محلی را داشته است. توکل (۱۳۹۱) نیز در پژوهشی کیفی، به تحلیل آثار اقتصادی اجتماعی و زیست‌محیطی صنعت پالایشگاه گاز پارسین بر نواحی روستایی (در شهرستان مهر در استان فارس) پرداخته است. بر اساس یافته‌های پژوهش او، ورود پالایشگاه در منطقه مذکور پیامدهای متناقضی را پدید آورده است. از یک طرف با ایجاد اشتغال و رشد امکانات زیربنایی فرصت‌ها و ظرفیت‌هایی برای مناطق روستایی فراهم شده است، از طرف دیگر، تبعات اجتماعی مانند ضعف امنیت جانی و مالی، گسترش روزافزون اعتیاد و فساد و همچنین زیست‌محیطی مانند بیماری‌های تنفسی و ریوی، هوای ناپاک و آلودگی صوتی نامطلوبی نیز پدید آمده است. محسنی تبریزی و فرامرزی (۱۳۹۱) در مطالعه‌ای با عنوان "نقش صنعت نفت در توسعه اجتماعی اقتصادی شهر گچساران از دیدگاه شهروندان"، انجام داد در این پژوهش توسعه در دو حوزه اجتماعی و اقتصادی مورد بررسی قرار گرفت. در حوزه اجتماعی ابعادی چون شهرگرایی، رشد آموزش، تحرک اجتماعی و نابرابری اجتماعی و در حوزه اقتصادی ابعادی چون مصرف‌گرایی و نابرابری اقتصادی مورد بررسی واقع شد. نتایج نشان داد که هر چند صنعت نفت باعث توسعه در این شهر شده است اما این توسعه به صورت متوازن و هماهنگ نبوده است. عنبری و ملاکی (۱۳۹۰) در پژوهشی تحت عنوان بررسی آثار اجتماعی قطب‌های رشد صنعتی بر توسعه پایدار محلی (مطالعه موردی قطب رشد صنعتی عسلویه) به بررسی اثرات منفی اجتماعی قطب‌های رشد پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان داده که، حضور صنعت و گسترش سریع توسعه صنعتی در منطقه، پیامدهای دوگانه داشته است. نخست، همپای توسعه صنعتی در منطقه، شاخص‌های توسعه‌یاداری در اجتماعات محلی تحقق نیافته است. دیگر، آسیب‌های مختلف در حوزه‌های اجتماعی و تبعیض‌هایی که به لحاظ خدمات در سطح منطقه بین کارکنان و مردم محلی مشاهده می‌شود. طالبیان و ملاکی (۱۳۹۱)، در مقاله‌ای به ارزیابی تأثیرات اجتماعی پروژه‌های صنعت نفت و گاز پرداخته‌اند. این دو محقق بیان می‌کنند که ورود صنعت، خاصه صنایع مدرن به اجتماعات محلی موجب دگرگونی‌هایی در ساختار منطقه می‌شود که یکی از نتایج آن توسعه صنعتی منطقه است. در بیشتر موارد این توسعه صنعتی منجر به توسعه اجتماعی منطقه نشده است و این عدم تحقق توسعه اجتماعی در بسیاری از موارد موجب اختلال در پیشبرد پروژه‌های توسعه‌ای و صنعتی نیز گردیده است، که زیانهای مالی و غیر مالی فراوانی را به دنبال داشته است. در حالیکه می‌توان طی برنامه‌ای مشخص به این مهم دست یافت بطوریکه با توسعه اجتماعی، علاوه بر افزایش تأثیرات مثبت و کاهش تأثیرات منفی به پایداری توسعه اقتصادی و منافع حاصل از آن در منطقه و نیز در سطح کشور کمک نمود. از طرفی به علت پیچیدگی جوامع محلی و ارتباط شدید مؤلفه‌های مختلف مؤثر بر رفتار آنها و تنوع این مؤلفه‌ها و تفاوت‌های آنها در جوامع مختلف محلی، ضرورت مطالعه اجتماعات محلی مرتبط با پروژه و ارزیابی تأثیرات عوامل اجتماعی بر پروژه‌ها در کنار سایر ارزیابی‌هایی که برای پروژه‌ها انجام می‌شود، احساس می‌شود. طالبیان، و همکاران (۱۳۸۷) در مقاله‌ای به تحلیل تأثیر اجتماعی توسعه صنعتی در منطقه عسلویه پرداخته‌اند. این محققین بیان می‌کنند که احداث تأسیسات صنعتی بزرگ و توسعه صنعتی بدون در نظر گرفتن ابعاد اجتماعی و فرهنگی آن، می‌تواند پیامدهای ناخواسته فراوانی به دنبال داشته باشد. مقاله حاضر با بررسی توصیفی وضعیت منطقه عسلویه، قبل و بعد از احداث تأسیسات صنعتی، نشان می‌دهد که فقدان رویکرد اجتماعی به توسعه چه عواقب ناگواری برای زندگی اجتماعی محلی داشته و توسعه پایدار در این منطقه را نیز با دشواری مواجه می‌سازد نتایج این پژوهش حاکی از آن است که آسیب‌های فراوانی در سطوح مختلف اجتماعی و فرهنگی در منطقه بروز کرده و در اکثر ابعاد بررسی شده این منطقه با معضلات جدی روبروست. از جمله مشکلات زیست محیطی، از بین رفتن شغل‌های سنتی مردم نظیر کشاورزی، و ماهیگیری به علاوه شواهد نشان می‌دهد اجتناب کردن از این مشکلات در صورت داشتن رویکردی اجتماعی و فرهنگی و برنامه‌ریزی فرابخشی امکان‌پذیر است. یکی از تحقیقات مهمی که در منطقه عسلویه انجام شده تحت عنوان «توسعه صنعتی و چالش‌های فرهنگی و اجتماعی در حوزه پارس جنوبی» است و به بررسی زندگی

بومیان قبل و بعد از ورود به صنعت می‌پردازد. در این تحقیق که توسط انجمن جامعه شناسی ایران (۱۳۸۴) انجام شده است، ساختار جمعیتی و قومی و تغییرات آن، آسیب‌های اجتماعی مردم محلی و کارکنان صنعت نفت، اوقات فراغت، وضعیت اشتغال، مسائل شهری، مسائل کارگر و کارفرما، وضعیت قشریندی اجتماعی، بررسی ساختار اجتماع محلی، بهبود عامل مدیران و مدیریت شهری و محلی، چالش‌های فرهنگی، تغییر و تحولات در ارزش‌ها و نگرش‌های مردم محلی و بالاخره وضعیت آموزش فرزندان و آموزش فنی و حرفه‌ای کارکنان مورد بررسی قرار گرفته است. روش تحقیق در این پژوهش تلفیقی از روش‌های کمی و کیفی بوده است (انجمن جامعه شناسی ایران، ۱۳۸۴).

صنعت گاز بر اجتماعاتی که بی‌واسطه میزبان این صنعت هستند، تأثیرات عمیق منطقه‌ای و محلی گذاشته است که تاکنون به آنها کمتر پرداخته شده است. این تأثیرات در عرصه‌های مختلف و چندگانه بوده و می‌تواند اثرات اجتماعی، اقتصادی، زیست محیطی و ... را به همراه داشته باشد. در پژوهش حاضر به بررسی ارزیابی تأثیر توسعه صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی جامعه محلی عسلویه و همچنین آثار و پیامدهای توسعه صنعت نفت و گاز روی ساکنان بومی عسلویه پرداخته شده است. توسعه صنعتی و ایجاد مراکز فراوری گاز و انواع محصولات پتروشیمی از سال ۱۳۷۴ و پس از کشف ذخایر عظیم گازی در منطقه منطقه پارس جنوبی آغاز و فازهای متعددی برای پیشبرد این پروژه و رسیدن به سطوح بالاتری از بهره‌برداری از منابع گاز تعریف شده است. از آنجا که در توسعه صنعتی عسلویه صرفاً وزارت نفت به عنوان مجری یا کارفرمای طرحها نقش اصلی را ایفا کرده، مقوله برنامه‌ریزی فرابخشی به فراموشی سپرده شده و بقیه سازمانها و وزارتخانه‌های دولتی از ارائه خدماتی متناسب با بار تحمیل شده به منطقه شانه خالی کرده‌اند. نتیجه این وضعیت، توسعه‌نیافتگی کلی منطقه است. کماکان بعد از قریب ۵ دهه تجربه توسعه صنعتی در ایران، هنوز ایجاد تأسیسات صرفاً با رویکردی فنی و بدون ملاحظه کردن برنامه‌ریزی فرابخشی صورت می‌گیرد (طالبیان و همکاران، ۱۳۸۷). سرمایه‌گذاری عظیم در محیط اجتماعی کاملاً روستایی منطقه و صنعتی شدن سریع، مسائل عدیده‌ای که حاصل تعارض بین محیط اجتماعی توسعه نیافته و مظاهر صنعتی است به وجود آورد. اصولاً یکی از پیامدهای اولیه ورود صنعت به بافتهای اجتماعی سنتی، تضعیف این بافتهای و هنجارها و قواعد اجتماعی حاکم بر آنهاست و اگر نتواند هنجارهای اجتماعی جدیدی را جایگزین هنجارهای قبلی سازد آن جامعه دچار آنومی و بی‌هنجاری خواهد شد و همچنین کیفیت زندگی ساکنین را تغییر می‌دهد منظور از کیفیت زندگی؛ توجه به شاخص‌های اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی، روانی و غیره در دو وجه عینی (کمی) و ذهنی (کیفی) در روند برنامه‌ریزی شهری است (مثل شرایط تحصیل بهتر، کیفیت دسترسی، کیفیت مسکن، کیفیت فضاهای گذراندن اوقات فراغت، ایجاد فرصت‌هایی برای کنش متقابل اجتماعی، فرصت‌های اجتماعی، اشتغال، رفاه، مشارکت اجتماعی و غیره). جوهر اصلی کیفیت زندگی شهری، تامین و ارضای نیازهای مادی و معنوی انسان به طور توانمند است (کوکبی، ۱۳۸۶: ۷۷). به دلیل آنکه کیفیت زندگی با مشکلات مختلف در سطح جامعه و زندگی افراد حاضر در آن ارتباط دارد، ارتقاء سطح کیفیت زندگی همواره یک ارزش تلقی می‌شود.

پژوهش حاضر با رویکردی کمی به سنجش تأثیرات توسعه صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی جامعه محلی عسلویه پرداخته است و به دنبال پاسخ دادن به این سوال است که قبل و بعد از ورود صنعت نفت و گاز به عسلویه کیفیت زندگی مردم چه تغییراتی داشته است؟

مبانی نظری

جهت ارزیابی تأثیرات توسعه صنعت نفت و گاز بر کیفیت زندگی در جامعه محلی عسلویه، چارچوب نظری این پژوهش برمبنای دو مقوله کلیدی توسعه صنعت و کیفیت زندگی شکل گرفته است:

الف) توسعه صنعت نفت و گاز:

توسعه از جمله مفاهیمی است که پس از جنگ جهانی دوم در محافل دانشگاهی و برنامه‌ریزی کشورها مطرح بوده است و فراز و فرود زیادی داشته است و ویژگی بارز تحول در مفهوم توسعه را می‌توان حرکت از سمت توسعه کمی به سمت توسعه کیفی و انسانی دانست. توسعه یک کشور یا منطقه، افزایش تولید، دسترسی به تسهیلات زیربنایی و خدماتی، فرصت‌های شغلی مناسب، به کارگیری تکنولوژی جدید و افزایش نرخ سرمایه‌گذاری و مصرف را شامل می‌گردد (کلانتری، ۱۳۸۰). توسعه و نوسازی

مفاهیمی هستند که ارتباط تنگاتنگی با هم دارند و در نظر گرفتن یکی بدون دیگری امکانپذیر نیست. این مفاهیم، اگرچه امروزه مکرر به کار می‌روند و چنان از آنها سخن گفته می‌شود که گویی معنایی واحد و فراتاریخی دارند، اما به اندازه بقیه مفاهیم زندگی انسانی و اجتماعی صاحب سرگذشت و موجودیتی تاریخی هستند (فاضلی، ۱۳۸۹). توسعه را می‌توان بهبود در کیفیت زندگی انسان در همه ابعاد فردی و اجتماعی دانست. به عبارت دیگر، توسعه را باید جریانی چند بعدی دانست که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عام مردم و نهادهای ملی و نیز تسریع رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است.

آگاهی یافتن بر نقش محیط زیست، انسان، ارزش‌های اجتماعی و انسانی و واقعیت‌های گروه‌ها و اقشار اجتماعی در شکل دادن به توسعه و چگونگی توزیع منافع آن و همچنین، درک این نکته که دیگر نمی‌توان به تداوم توسعه در اشکال پیشین امیدوار بود، در قالب زایش مفهوم توسعه پایدار متجلی شد. «توسعه پایدار» را نیز مفهومی می‌دانند که در آن تامین مستمر نیازها و رضایتمندی افراد همراه با افزایش کیفیت زندگی انسان را مدنظر قرار می‌دهد (Eliot, 2008). اگرچه توسعه پایدار ابتدا بیشتر با تکیه بر وجه زیست‌محیطی تعریف شد؛ لیکن به تدریج زنان، فرهنگ، آموزش، علم، اخلاق، امنیت و مشارکت نیز به تحلیل پایداری افزوده شد (Adrian, 2006).

ارزیابی تأثیر اجتماعی، فعالیتی است که باید در سراسر چرخه پروژه انجام شود، اما ماهیت این عمل در مراحل مختلف تغییر می‌کند. این کار در مرحله اولیه، جنبه پیش‌نگر یا پیش‌بینی دارد. در فرایند اجرا، بررسی و کنترل پیامدهای کنونی پروژه و پس از خاتمه پروژه نیز بررسی آثار و نتایج پروژه مدنظر است. هدف اصلی ارزیابی تأثیر اجتماعی، اطمینان از این موضوع است که اقدامات توسعه‌ای موجب تقویت سرمایه اجتماعی و در نهایت کاهش تبعات اجتماعی معکوس شود. این رهیافت، فرایند ارزیابی و مدیریت تبعات یک پروژه بر مردم است. به طور خلاصه ارزیابی پیامدهای اجتماعی، فرایند تحلیل (پیش‌بینی، ارزیابی و انعکاس) و مدیریت پیامدهای خواسته و ناخواسته مداخلات در محیط انسانی (خط‌مشی‌ها، طرح‌ها، برنامه‌ها، پروژه‌ها و فعالیت‌های دیگر) و فرایندهای تغییرات اجتماعی به گونه‌ای است که به محیط انسانی پایدار بینجامد (Vanklay, 2010). ارزشیابی نیز بخشی از فرایند برنامه‌ریزی است که انجام آن، پس از اجرای برنامه‌ها و طرح‌ها ضرورت دارد. به طور کلی محور اصلی ارزشیابی، جمع‌بندی برنامه‌ای است که به اتمام رسیده است و نتیجه‌گیری نهایی درباره آن انجام می‌شود. هدف از این نتیجه‌گیری و جمع‌بندی، نشان دادن کارایی و ثمربخشی برنامه، مسائل و ضعف‌های آن و دستاوردها و قوت‌های برنامه است (Baiker, 2012). در طرح‌های ارزشیابی علاوه بر محیط پروژه، افراد ساکن در محیط نیز مستقیم و غیرمستقیم تحت تأثیر موضوع قرار می‌گیرند. آن‌ها به چهار دسته تقسیم می‌شوند: افرادی که از خدمات بهره‌مند می‌شوند، افراد یا سازمان‌های ارائه‌دهنده خدمات، نظام اجتماعی بزرگ‌تر (آموزش عمومی، بهداشت عمومی و غیره) و عموم مردم (Baiker, 2012). از دیدگاه فلسفی، میزان توسعه یافتگی در ارتباط با کیفیت هویت سرمایه انسانی مورد سنجش قرار می‌گیرد که سعی در بازسازی مفاهیمی همچون هویت اجتماعی دارد که در گروی ارزش‌های روانی، اجتماعی و فرهنگی است که مورد تهدید واقع می‌شوند و می‌بایست در چارچوب توسعه، فرصت‌هایی فراهم آید که از دل این تهدیدها بیرون می‌آیند (خادم آدم، ۱۳۷۵).

ب) کیفیت زندگی و ابعاد آن:

در رابطه با مفهوم کیفیت زندگی نیز محققان تعاریف متفاوتی از آن ارائه داده‌اند که برخی از آنها به ابعاد عینی و برخی دیگر ابعاد ذهنی و برخی نیز به ترکیبی از این دو بعد توجه دارند. اما مسلم است که این مفهوم، ترکیبی از شرایط عینی و ذهنی زندگی را در بردارد؛ که جنبه ذهنی آن به احساس رضایت خاطر به طور عام اشاره دارد و جنبه عینی آن به پاسخگویی به تقاضاهای فرهنگی اجتماعی برای ثروت مادی پایگاه اجتماعی، بهزیستی جسمانی و ... برمی‌گردد.

اندیشمندان مختلفی همچون (Noll, ۲۰۰۰)، (Phillips, 2006) و (Veenhoven, 2007) و ... کیفیت زندگی را به دو بعد عینی و ذهنی تقسیم بندی کرده‌اند. و مفهوم کیفیت زندگی در این تحقیق به عنوان ترکیبی از شرایط عینی و ذهنی زندگی در نظر گرفته شده است. جنبه ذهنی آن به احساس رضایت به طور عام اشاره دارد و جنبه عینی آن به پاسخگویی به تقاضاهای فرهنگی اجتماعی برای ثروت مادی، پایگاه اجتماعی و بهزیستی جسمانی برمی‌گردد (Phillips, 2006: 29). طبق تعریف

سازمان بهداشت جهانی (۱۹۹۸) کیفیت زندگی، تلقی هر فرد از وضعیت زندگی‌اش با توجه به سیستم فرهنگی و نظام ارزشی که در آن زندگی می‌کند، است و در ارتباط با اهداف، انتظارات، استانداردها، ارزش‌ها و نگرانی‌های فرد تعریف می‌شود که سلامت بدنی، وضعیت روانشناختی، میزان استقلال، روابط اجتماعی، باورهای فردی و رابطه با خصوصیات بارز محیط را یکپارچه می‌سازد. در سال‌های اخیر مطالعات کیفیت زندگی بیشتر بر روی کیفیت زندگی جمعی یا کیفیت زندگی شهری متمرکز شده است. در کنار متخصصان و محققان رشته‌های گوناگون که روی کیفیت زندگی مطالعه کرده‌اند سازمان‌های بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد، برنامه توسعه سازمان ملل متحد، و سازمان بهداشت جهانی نیز معرف‌های خاص خود از کیفیت زندگی را به وجود آورده‌اند. براین اساس، امروزه مبحث کیفیت زندگی در جهان و در برنامه‌های پژوهشی، سیاستگذاری و توسعه توجه زیادی را به خود معطوف نموده است.

در رابطه با رویکرد سنجش کیفیت زندگی، رویکردهای گوناگونی از زوایای مختلفی مطرح شده‌اند که یکی از مهمترین آنها رویکرد عینی و ذهنی کیفیت زندگی است که این دو شاخص در اغلب مطالعات به صورت مجزا از همدیگر و در برخی دیگر نیز به ندرت در ترکیب با هم برای سنجش این مفهوم به کار گرفته شده‌اند. رویکردی که در این مطالعه برای سنجش اقدامات مسئولیت اجتماعی شرکت گاز روی کیفیت زندگی مناطق عملیاتی اتخاذ گردیده است، برگرفته از تعریف داس از این مفهوم و براساس رویکردی تلفیقی از ابعاد عینی و ذهنی است.

(Das, 2008) در تعریف کیفیت زندگی مطرح می‌کند که کیفیت زندگی به عنوان بهزیستی یا عدم بهزیستی مردم و محیط زندگی می‌باشد. این مفهوم بیشتر با محیط طبیعی و شرایط خارجی زندگی افراد از قبیل آلودگی، کیفیت مسکن، جنبه‌های زیبایی شناسانه، تراکم ترافیک، شیوع جرم و ... در ارتباط است. این متغیرها تاثیر قابل ملاحظه‌ای بر سطح ارضای افراد از زندگی‌شان دارند. البته طبیعی است این بهزیستی می‌تواند در قلمروهای ذهنی و عینی و ابعاد مختلف مورد توجه قرار گیرد. در این مطالعه مدل مفهومی برای سنجش ابعاد کیفیت زندگی برگرفته از پرسشنامه کیفیت زندگی سازمان بهداشت جهانی است این پرسشنامه چهار حیطه سلامت جسمانی سلامت روانی روابط اجتماعی و سلامت محیط را می‌سنجد.

عسلویه قبل و بعد از ورود صنعت نفت:

آمارهای جمعیتی نشان می‌دهد تا قبل از ورود صنعت، جمعیتی نزدیک به ۳۰ هزار نفر در کل منطقه و با مرکزیت دو بخش «نخل تقی» و «عسلویه» و در ۲۱ مرکز روستایی زندگی می‌کرده است. بخش عمده جمعیت منطقه عرب و سنی مذهب هستند. جمعیت منطقه به لحاظ میزان سواد و دارا بودن مهارت‌های فنی و حرفه‌ای متناسب با نیازمندیهای پروژه‌های صنعتی‌ای که در منطقه اجرا شده‌اند، در سطح بسیار پایینی قرار داشته است. کشاورزی، دامداری و تجارت از راه دریا و به تبع آن کار کردن روی کشتی‌ها و لنج‌هایی که وسیله حمل و نقل دریایی بوده‌اند قبل از وارد شدن صنایع به منطقه، اصلیت‌ترین راه‌های تأمین معیشت مردم محلی بوده است. دامداری نیز به صورت کاملاً روستایی و مبتنی بر چرای دامها در مراتع منطقه انجام می‌شده است. بخش‌های عسلویه و نخل تقی و روستاهای اطراف از حداقل امکانات شهری بهره داشته‌اند. آب آشامیدنی مناسبی ندارند وضعیت امکانات بهداشتی منطقه نامناسب و منطقه فاقد بیمارستان و آمبولانس بوده و خانه بهداشت عسلویه و نخل تقی از حداقل امکانات بی بهره بودند. شهرها و روستاهای منطقه قبل از ورود صنعت فاقد خیابان کشی و همه کوچه‌ها خاکی و فاقد آسفالت بوده است. جاده ارتباطی منطقه نیز که در امتداد نوار ساحلی کشیده شده، بسیار باریک و با پوشش نامناسب آسفالت بوده است. پیش از ورود صنعت نفت و گاز به دلیل تردد اندک در منطقه، تصادفات جاده‌ای و میزان بالایی از مرگ و میر و سوانح رانندگی وجود نداشت بررسی‌های نگارنده از مصاحبه با ریش سفیدان و مسئولان منطقه گویای آن است که قبل از ورود صنعت نرخ آسیب‌های اجتماعی از جمله اعتیاد، دزدی و فحشا پایین بوده، ناامنی اجتماعی در حداقل ممکن قرار داشته، سطح مناسبی از ارتباط اجتماعی میان مردم برقرار بوده، سطح نیازمندیهای اقتصادی مردم محلی به خارج از منطقه (به استثنای نیاز به کشورهای حاشیه خلیج) اندک بوده است. تا قبل از ورود صنعت جمعیت اندک و فقدان مهاجرپذیری و شرایط نسبتاً نامساعد آب و هوایی منطقه قیمت زمین و مسکن را در سطح بسیار پایینی حفظ می‌کرده است. مهیا نبودن امکانات ضروری برای حفظ

معلم‌ان باتجربه در منطقه، از عمده‌ترین مشکلاتی بوده که نظام آموزش و پرورش منطقه با آن مواجه بوده است. آموزشهای فنی و حرفه‌ای نیز به دلیل وجود نداشتن مراکز ارائه آنها در منطقه، هیچگاه وجود نداشته است. فقدان امکانات لازم برای گذران اوقات فراغت در شرایطی که جمعیت منطقه در حد متعادلی بوده، تعداد زیادی مهاجر به منطقه وارد نشده و انبوهی از آسیب‌های اجتماعی نظیر اعتیاد در منطقه جایی نداشته‌اند، دشواری‌های زیادی ایجاد نمی‌کرده است. همچنین به دلیل برهم نخوردن شیوه سنتی زندگی، بالا بودن سطح ارتباطات اجتماعی مردم و وجود امنیت اجتماعی، حضور جوانان و بالاجناب زنان در معابر عمومی و برقراری ارتباط از این طریق برای گذران اوقات فراغت امکانپذیر بوده است. بیشتر مصاحبه‌شونده‌ها اذعان می‌نمودند پس از ورود صنعت، مواد مخدر و مشروبات الکلی به وفور یافت می‌شود که عمدتاً با هدف مصرف کارگران و کارکنان وارد می‌شود، اما اهالی را نیز آلوده کرده است.

روش تحقیق

این پژوهش از نوع تحقیقات کاربردی و راهبردی است در بخش روش کمی از تکنیک پیمایشی و ابزار پرسشنامه استفاده شده است. تأثیر توسعه صنعت نفت و گاز روی کیفیت زندگی ساکنین بومی عسلویه استفاده شد. جامعه آماری شامل کلیه افراد بالای ۱۸ سال در دو شهر عسلویه و نخل تقی و همچنین دهستان بیدخون است که با روش نمونه‌گیری طبقه‌بندی متناسب و با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۳۸۰ نفر به عنوان نمونه از جامعه آماری انتخاب گردید. در این پژوهش ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه نیمه استاندارد و محقق ساخته است. برای بررسی اعتبار و پایایی داده‌های جمع‌آوری شده از طریق پیمایش از روش آلفای کرونباخ و اعتبار صوری استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش‌های آماری توصیفی و استنباطی برای داده‌های کمی استفاده شد و سپس بر اساس سوالات و اهداف تحقیق، پردازش و تحلیل شد. در بخش کیفی برای درک عمیق‌تر تأثیرات صنعت نفت و گاز با افراد مطلع و آگاه محلی تکنیک مصاحبه عمیق به عمل آمد. بدین منظور با استفاده از نمونه‌گیری هدفمند با ۱۷ نفر از ساکنین بومی و مطلع مصاحبه عمیق انجام شد پس از انجام هر مصاحبه بلافاصله گفتار مصاحبه‌ها به متن تبدیل شد و سپس محتوای مصاحبه‌ها، مورد تجزیه، تحلیل، و مقوله‌بندی قرار گرفت.

یافته‌ها

الف- سیمای پاسخگویان

برای آشنایی بیشتر با وضعیت جامعه آماری تحقیق و سیمای پاسخگویان سوالات جمعیت شناختی زیر در قالب پرسشنامه تجزیه و تحلیل شد که به شرح زیر است: از مجموع ۳۸۰ نفر پاسخگوی طرح نظرسنجی ۲۷۹ نفر مرد و ۱۰۱ نفر را زنان تشکیل می‌دهند. وضعیت تاهل پاسخگویان به این شرح است که ۸۷ نفر مجرد و ۲۹۳ نفر افراد متاهل هستند. وضعیت سنی پاسخگویان نشان داد که حداقل سن پاسخگویان ۱۸ سال و حداکثر سن ۶۰ سال است افراد ۳۷ ساله بیشترین فراوانی را دارند و میانگین سن پاسخگویان ۳۸.۱۴ سال است. وضعیت تحصیلات پاسخگویان به این شرح است که بیشترین گروه پاسخگویان با ۱۲۱ نفر برابر با ۳۱.۸ درصد تحصیلات آنها در سطح کارشناسی است در مرتبه دوم افراد دارای مدرک دیپلم با ۹۷ نفر قرار دارند. وضعیت شغلی پاسخگویان نشان داد که ۱۲۶ نفر دارای شغل آزاد، ۷۰ نفر کارمند هستند همچنین ۵۷ نفر خانه‌دار و ۳۴ نفر بیکار هستند همچنین ۱۷ نفر کارگر، ۱۶ نفر راننده، ۱۶ نفر فرهنگی، ۱۲ نفر مهندس، ۹ نفر دانشجو، ۹ نفر خدماتی و ۵ نفر کشاورز هستند. بیشترین گروه درآمدی ۲۳۸ نفر برابر با ۶۲.۶ درصد افرادی هستند که بین ۶ تا ۱۰ میلیون در ماه درآمد دارند پس از آن به ترتیب ۶۳ نفر افرادی هستند که یک تا ۵ میلیون در ماه درآمد دارند ۴۷ نفر بین ۱۱ تا ۱۵ میلیون در ماه درآمد دارند همچنین ۲۷ نفر از پاسخگویان گفته‌اند که در حال حاضر درآمدی ندارند.

ب- ابعاد کیفیت زندگی

بعد سلامت جسمانی: وضعیت سلامت جسمانی پاسخگویان بعد از ورود صنعت نفت به منطقه با میانگین ۳.۱۹ بیشتر از قبل از ورود صنعت نفت و گاز با میانگین ۲.۸۹ شده است. یکی از دلایل این امر تأسیس مراکز درمانی و پزشکی به واسطه شرکت‌های پالایشگاهی و پتروشیمی در منطقه است. اما نتایج حاصل از مصاحبه‌های کیفی نشان داد که متأسفانه صنعت نفت و

آلودگی ناشی از آن مشکلات زیادی را به لحاظ جسمی (کم خونی، آلرژی، سرطانهای مختلف و بیماریهای عفونی و ژنتیک) برای اکثر مردم به وجود آورده است. همچنین تغییر عادات غذایی و زندگی و کم تحرکی باعث اضافه وزن و افزایش چربی خون مردم شده است و آلودگی ناشی از مشعل های گازی سبب بروز حساسیت های تنفسی شده است. نتایج بعد سلامت جسمانی همسو با نتایج تحقیق فیروز آبادی و همکاران (۱۳۹۶) است که نشان داد ورود صنعت نفت و گاز به جامعه محلی عسلویه به خطر افتادن سلامت انسان در اثر افزایش آلودگی زیست محیطی را به دنبال داشته است.

بعد سلامت روانی: وضعیت سلامت روانی پاسخگویان قبل از ورود صنعت نفت به منطقه با میانگین ۲.۹۴ بیشتر از بعد از ورود صنعت نفت و گاز با میانگین ۲.۸۶ بوده است. یکی از دلایل این امر تاثیر پیامدهای صنعتی شدن سریع بر یک منطقه سنتی است که تغییر مشاغل سنتی، تغییر روابط کاری، تمایل به افزایش درآمد، تغییر ساعات کار، اثرات آلودگی های محیطی بر استراحت و سلامت افراد، و حتی آشنایی با فرهنگهای دیگر به واسطه جمعیت مهاجر در منطقه به تغییر در بنیانهای فکری و رفتاری ساکنین منجر می شود و در نتیجه سلامت روانی را به خطر می اندازد. نتایج حاصل از مصاحبه های کیفی نیز نشان داد که سلامت روحی و روانی متاثر از فعالیتهای صنعتی کم خوابی و استرسهای زیادی ناشی از تغییر بافت فرهنگی و جمعیتی و سبک زندگی را به دنبال داشته است. افزایش فشارهای زندگی، احساس محرومیت و تبعیض در مقایسه با شاغلین نفت، افزایش قیمتها و بیکاری پنهان در سطح منطقه و از بین رفت هوای پاک و محیط دست نخورده زندگی فشارهای روانی را بر ما ساکنین محلی زیاد کرده است.

بعد روابط اجتماعی: وضعیت روابط اجتماعی پاسخگویان قبل از ورود صنعت نفت به منطقه با میانگین ۳.۴۲ بیشتر از بعد از ورود صنعت نفت و گاز با میانگین ۲.۸۸ بوده است. نتایج حاصل از مصاحبه های کیفی نیز نشان داد که اگرچه روابط اجتماعی تسهیل و گسترش یافته است اما به دلیل بهم خوردن بافت سنتی و محلی و ایجاد شکاف های بومی-غیربومی اعتماد و مشارکت اجتماعی در جنبه های بین گروهی و کلان آسیب دیده است. قبل از ورود صنعت نفت و موج مهاجرت به منطقه مردم بومی با یکدیگر در ارتباط کامل و اعتماد بالایی بودند و مشارکت و رفت و آمد میان مردم زیاد بود ولی بعد از ورود صنعت نفت این وضعیت به شدت ضعیف شده و پایین آمده است. نتایج بعد روابط اجتماعی همسو با نتایج تحقیق عنبری و ملاکی (۱۳۹۰) است. نتایج پژوهش حاضر نیز نشان داده که، حضور صنعت و گسترش سریع توسعه صنعتی در منطقه، پیامدهای دوگانه داشته است. نخست، همپای توسعه صنعتی در منطقه، شاخص های توسعه پایداری در اجتماعات محلی تحقق نیافته است. دیگر، آسیب های مختلف در حوزه های اجتماعی و تبعیض هایی که به لحاظ خدمات در سطح منطقه بین کارکنان و مردم محلی مشاهده می شود.

بعد محیط زندگی: وضعیت محیط زندگی پاسخگویان بعد از ورود صنعت نفت به منطقه با میانگین ۳.۲۳ بیشتر از قبل از ورود صنعت نفت و گاز با میانگین ۳.۱۱ شده است. یکی از دلایل این امر بواسطه توسعه فعالیتهای صنعتی است که امکانات پزشکی، خدماتی، رفاهی و راه ها را تقویت کرده است. قبل از وارد شدن به مرحله آزمون لازم است تا از وضعیت نرمال بودن داده ها اطلاع حاصل شود. تا بر اساس نرمال بودن یا نبودن آنها، آزمون ها استفاده شود بنابراین از آزمون نرمال بودن (کولموگروف-اسمیرنوف) برای متغیرها استفاده شد که به شرح زیر است

جدول ۱. آزمون (کولموگروف-اسمیرنوف) برای متغیرهای تحقیق

متغیرها	کیفیت زندگی	آسیبهای اجتماعی
آماره کلموگروف-اسمیرنوف.	۰.۲۱۰	۰.۱۹۶
سطح معنی دار (sig).	۰.۰۰۰	۰.۰۰۰

با توجه به اینکه سطح معناداری برای متغیرهای تحقیق کمتر از ۰.۰۵ است، پس فرض H_1 تأیید می شود و نتیجه می گیریم که داده های جمع آوری شده دارای توزیع نرمال است. با توجه به sig بدست آمده از جدول فوق نرمال بودن تمامی سازه های

تحقیق تأیید می‌شود. بنابراین جهت بررسی سوالات پژوهش از آزمون همبستگی دو متغیره پیرسون برای سوالات استفاده شده است.

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب همبستگی	سطح معناداری
آسیب‌های اجتماعی	۱.۷۱	۰.۹۳۳	-۰.۲۰۰	۰.۰۰۰

بررسی نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین مربوط به آسیب‌های اجتماعی (۱.۷۱) است. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد که با ۹۵ درصد اطمینان می‌توان گفت که همبستگی معنی‌داری بین کیفیت زندگی قبل از ورود صنعت نفت با آسیب‌های اجتماعی وجود دارد و مقدار ضریب همبستگی بین این دو متغیر -۰.۲۰۰ شده است به این معنی که هرچه کیفیت زندگی افزایش یافته است آسیب‌های اجتماعی نیز کاهش یافته است.

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ضریب همبستگی	سطح معناداری
آسیب‌های اجتماعی	۳.۶۲	۱.۱۱۶	-۰.۰۸۳	۰.۱۰۷

بررسی نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که میانگین مربوط به آسیب‌های اجتماعی (۳.۶۲) است. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد همبستگی معنی‌داری بین کیفیت زندگی بعد از ورود صنعت نفت با آسیب‌های اجتماعی وجود ندارد.

کیفیت زندگی قابلیت پیش‌بینی وضعیت آسیب‌های اجتماعی را دارد.

این فرضیه در دو بعد قبل از ورود صنعت نفت و بعد از ورود صنعت نفت بررسی شده است: قبل از ورود صنعت نفت:

برای تعیین تاثیر کیفیت زندگی به عنوان متغیر پیش‌بین با وضعیت آسیب‌های اجتماعی به عنوان متغیر ملاک، همه متغیرها در معادله رگرسیون وارد شدند که نتایج آن در جدول زیر آرایه شده است.

منبع	مجموع	میانگین	F	سطح	R	R Square	۲	adjusted	SE
وارianس	مجدورات	مجدورات		معنادار					
رگرسیون	ظ	۱۳.۲۷۲	۱۵.۸۳۲	۰.۰۰۰	a۲۰۰	۰.۴۰۰	۰.۳۸۰	۰.۹۱	۶
باقیمانده	۳۱۶.۸۸۶	۰.۸۳۸							
کل	۳۳۰.۱۵۸								

براساس این نتایج میزان F مشاهده شده (۱۵.۸۳۲) در سطح ($P \leq 0.01$) معنادار است و ۰.۴۰ درصد واریانس مربوط به وضعیت آسیب‌های اجتماعی به وسیله کیفیت زندگی تبیین می‌شود ($R^2 = 0.38$)، با توجه به معنی‌دار بودن رگرسیون معادله پیش‌بینی در جدول زیر آرایه گردیده است.

مدل	ضرایب B	خطای معیار	ضرایب معیار	t	معنی‌داری
مقدار ثابت	۲.۲۵۶	۱۴۵۰.		۱۵.۵۵۹	0.000
وضعیت آسیب‌های اجتماعی	-۰.۱۷۹	5۴0.0	-۰.۲۰۰	-۳.۳۷۹	۰.۰۰۰

ضریب رگرسیون کیفیت زندگی به عنوان متغیر پیش بین نشان می دهد که کیفیت زندگی قبل از ورود صنعت نفت می تواند واریانس متغیر ملاک یعنی وضعیت آسیب های اجتماعی را به صورت معنی دار به میزان ۲۰- درصد تبیین کند. بعد از ورود صنعت نفت:

برای تعیین تاثیر کیفیت زندگی بعد از ورود صنعت نفت به عنوان متغیر پیش بین با وضعیت آسیب های اجتماعی به عنوان متغیر ملاک، همه متغیرها در معادله رگرسیون وارد شدند که نتایج آن در جدول زیر ارایه شده است.

جدول ۶. تحلیل های رگرسیون چندگانه همزمان بین متغیرهای پیش بین و ملاک

منبع	مجموع	میانگین	F	سطح	R	R Square	adjusted	SE
واریانس	مجذورات	مجذورات		معنادار	R			
رگرسیون	۳.۲۳۷	۳.۲۳۷	۲.۶۱۱	۱۰۷.	۰.۸۳.	۰.۰۷۰.	۰.۰۴۰.	۱.۱۱۳
باقیمانده	۴۶۸.۶۶۹	۱.۲۴۰						
کل	۴۷۱.۹۰۵							

براساس این نتایج میزان F مشاهده شده (۲.۶۱۱) در سطح ($P \leq 0.01$) معنادار نیست و ۰.۰۰۷ درصد واریانس مربوط به وضعیت آسیب های اجتماعی به وسیله کیفیت زندگی تبیین می شود ($R^2 = 0.004$)، در ادامه رگرسیون معادله پیش بینی در جدول زیر ارایه گردیده است.

جدول ۷. ضرایب معادله پیش بینی وضعیت آسیب های اجتماعی به وسیله کیفیت زندگی بعد از ورود صنعت نفت

مدل	ضرایب B	خطای معیار	ضرایب معیار بتا	t	معنی داری
مقدار ثابت	۳.۹۴۸	۲۱۰.۰		۱۸.۷۳۶	0.000
وضعیت آسیب های اجتماعی	-۰.۰۹۸	۰.۶۱۰	-۰.۰۸۳	-۱.۶۱۶	۱۰۷۰.

ضریب رگرسیون کیفیت زندگی به عنوان متغیر پیش بین نشان می دهد که کیفیت زندگی بعد از ورود صنعت نفت نمی تواند واریانس متغیر ملاک یعنی وضعیت آسیب های اجتماعی را به صورت معنی دار تبیین کند.

بحث و نتیجه گیری

یکی از پیامدهای صنعتی شدن جوامع محلی ایجاد زمینه برای اشتغال و افزایش درآمد ساکنین محلی و بهبود زیرساخت ها در مناطق شهری و روستایی پیرامون است، اما ورود صنعت ممکن است آسیب های اجتماعی و تخریب های زیست محیطی متعددی نیز داشته باشد. ظاهراً پیامدهای اقتصادی و مادی صنعت سریعاً خود را نشان می دهند، اما پیامدهای اجتماعی در طول زمان و به تدریج آشکار می شوند. انجام مطالعات ارزیابی تأثیرات اجتماعی که قبل از اجرای پروژه آغاز می شود، در حین اجرا و بعد از اجرا نیز ادامه می یابد، می تواند در پیشگیری از وقوع بسیاری از آسیب ها مؤثر باشد. در منطقه مطالعه شده، ارزیابی تأثیرات اجتماعی صنعت نفت و گاز در ابتدا مدنظر نبوده است و مطالعه حاضر، به ارزشیابی آثار آن پرداخته است که توجه به آثار و پیامدهای پروژه در دوره بعد از اجرا را شامل می شود. تجربه توسعه صنعتی در عسلویه اگرچه از نظر اقتصادی موفقیت آمیز به نظر می رسد اما از نظر اجتماعی و فرهنگی با دشواری های بسیار روبه رو است. هیچ یک از صورت های جلب مشارکت به صورت واقعی در این منطقه به کار گرفته نشده اند و روی هم رفته مردم محلی در مقابل آن چه از دست داده اند چیز زیادی به دست نیاورده اند و توسعه صنعتی سبب زدودن چهره فقر و محرومیت از منطقه نشده است.

بعد از ورود صنعت و برهم خوردن نظم سنتی حاکم بر اجتماعات محلی آسیب های اجتماعی مختلفی به وجود آمده است و ورود جمعیتی بیشتر از جمعیت بومی به منطقه که اکثراً هم مجرد و جوان بوده اند باعث شده است تا فضای منطقه به خصوص در دو

شهر نخل تقی و عسلویه آرامش گذشته خود را از دست بدهد اکثر پاسخگویان از وضعیت امنیت احساس نارضایتی می‌کردند سرعت، اعتیاد، درگیری، فحشاء، استفاده از مشروبات الکلی و غیره بعد از ورود صنعت باعث ایجاد مشکلات زیادی برای بومیان منطقه شده است که از این جهت وضعیت امنیت به عنوان یکی از شاخص‌های زمینه‌های توسعه پایدار در منطقه عسلویه برای بومیان محلی رضایت‌بخش نیست.

منطقه عسلویه تا قبل از ورود صنعت یکی از محروم‌ترین نقاط کشور به لحاظ داشتن بسیاری از امکانات بوده است و وضعیت بهداشت به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی توسعه پایدار و انسانی بعد از ورود صنعت به مراتب بهتر شده است ولی با توجه به انتظارات شکل گرفته در بین بومیان، وضعیت فعلی از نظر آنها چندان رضایت‌بخش نیست تا قبل از ورود صنعت تنها یک مرکز بهداشت در عسلویه وجود داشت که امکانات بسیار محدودی داشته است اگرچه بعد از ورود صنعت چندین مرکز بهداشت و با امکانات بیشتر در سطح منطقه ایجاد شده است اما با وجود جمعیت کارگری و احتمال بالای حوادث ناشی از کار وجود یک بیمارستان مجهز در منطقه ضروری به نظر می‌رسد این مسئله ای است که اکثر پاسخگویان بر آن تاکید داشتند بعضی از پاسخگویان می‌گفتند خدماتی که در این مراکز ارائه می‌شود تخصصی نیست و برای مشکلات جدی مجبورند مسیر زیادی را طی کنند در زمینه شاخص بهداشت با وجود قابل مقایسه نبودن وضعیت امروزی با قبل از ورود صنعت به خاطر انتظارات شکل گرفته در بین بومیان، آنها از وضعیت بهداشتی رضایت چندانی نداشتند و مهمتر از همه وضعیت هوا و محیط زیست منطقه آنچنان آلوده است که تهدید جدی از نظر سلامتی به حساب می‌آید و اظهار می‌کردند در این شرایط آلوده ساکنان بومی به تدریج دچار انواع مختلف سرطانها شده اند. بنابراین ممکن است از لحاظ امکانات و وضعیت بهداشت بعد از ورود صنعت بهتر شده باشد ولی با مقایسه وضعیت کنونی و پیش از ورود صنعت که در شرایط جدید احتمال وقوع حوادث و بیماری‌های ناشی از آلودگی به مراتب بسیار بیشتر است و وضعیت شاخص بهداشت از نظری بومیان منطقه چندان راضی کننده به نظر نمی‌رسد.

برای سنجش کیفیت زندگی می‌توان به مقوله‌هایی مختلف مانند وضعیت امنیت، اشتغال پایدار، درآمد کافی، محیط زیست سالم، میزان احساس نابرابری و عدم تبعیض اشاره کرد البته ابعاد دیگری مثل بهبود خدمات و امکانات نیز تأثیر مستقیمی بر افزایش رفاه و کیفیت زندگی دارند به طور کلی بعد از ورود صنعت کیفیت زندگی در ابعادی کاهش و در ابعاد دیگر بهبود یافته است بسیاری از امکانات به وجود آمده بعد از ورود صنعت مثل آموزش بهداشت دسترسی به بازارهای مورد نیاز گسترش حمل و نقل و جاده‌ها افزایش درآمد باز شدن فضا و تعامل با فرهنگ‌های دیگر بر افزایش رفاه و کیفیت زندگی بومیان تأثیر داشته اند هرچند بسیاری از این موارد چندان کامل و برنامه‌ریزی شده نیستند اما ابعاد دیگری هم وجود دارد که بعد از ورود صنعت به شدت کیفیت زندگی را در اجتماعات محلی کاهش دادند و مثلاً بعضی از پاسخگویان مستتر آرزو می‌کردند که «کاش میشد به دوران پر از آرامش و آسایش قبل از ورود صنعت برگردیم». ابعادی مثل عدم ایجاد اشتغال پایدار برای بسیاری از بومیان، وجود آلودگی بسیار زیاد، عدم دسترسی برابر به فرصت‌ها و امکانات، افزایش شکاف بین فقیر و غنی به خاطر تورم بیش از حد، شکل گیری احساس نابرابری و تبعیض در بین بومیان با مقایسه با وضعیت درون و بیرون فسن باعث شده است تا کیفیت زندگی کاهش یافته و بومیان از وضعیت موجود ناراضی باشند.

افزایش آسیب‌های اجتماعی و اقتصادی یادشده، و عدم اتخاذ تدابیری برای پیشگیری از تشدید آسیب‌ها و جبران خسارات وارده، به دلسردی مردم و نگرش منفی آن‌ها به صنعت نفت و گاز انجامیده است. بدین ترتیب، با توجه به بروز پیامدهای اجتماعی و اقتصادی ناشی از استقرار صنعت نفت و گاز ضرورت دارد آسیب شناسی و برنامه ریزی علمی در جهت کاهش آسیب‌ها صورت گیرد. توسعه صنعتی و سرازیر شدن سرمایه‌ها اگر چه تا حدودی سطح خدمات دهی به مردم بومی را افزایش داده است اما مستقر شدن تاسیسات و سازمانهایی جهت استقرار پرسنل نفت و گاز و آمدن تکنولوژی‌های جدید بیشتر سطح نابرابریها و شکاف اقتصادی را برای مردم بومی نمایان ساخته است و احساس نابرابری تشدید شده است به عنوان مثال اگرچه فرودگاه و صنعت حمل و نقل هوایی در منطقه شکل گرفته است اما عدم توانایی افراد بومی در استفاده از فرودگاه به دلیل قیمت زیاد پروازها به خوبی نمایان است.

رشد کمی شدید و ناهماهنگ همراه با توسعه کیفی بسیار ناهمگون در میان کشورها و مناطق جهان، از جنبه‌های بارز تحولات اجتماعی و اقتصادی در سه دهه اخیر بوده است. اجرای طرح‌های صنعتی و پروژه‌های ملی که با اهداف خاص سیاسی، اقتصادی،

نظامی و ... صورت می گیرند، با وجود ایجاد و گسترش آنها، اما مسائل و مشکلات زیادی در جهات مختلف توسعه حوزه‌ی نفوذ مربوطه به وجود می آورند. هرچند توسعه به عنوان افزایش استانداردهای زندگی آن هم به صورت افزایش درآمد که به نوبه خود به معنای بهبود سلامتی، توجه به تغذیه، تحصیل و آزادی‌های شخصی بوده در نظر گرفته شده است. اما در بیشتر موارد توسعه صنعتی به توسعه اجتماعی منجر نمی گردد و در مواقعی باعث به هم ریختن امنیت اجتماعی، تخریب روابط اجتماعی سالم، ایجاد آسیب‌های اجتماعی، افزایش فاصله طبقاتی، آثار نامناسب ناشی از برهم خوردن نظم اقتصادی منطقه در جهات نامطلوب و تبعیض علیه گروه‌های ضعیف و حاشیه‌ای می شود. با وجود اینکه دولت‌ها در قالب برنامه‌های توسعه‌ای تلاش داشته اند تا وضعیت نسبی ساکنان را بهبود ببخشند، اما نتایج ارزیابی آثار اجرای برنامه‌های توسعه، نشان از این واقعیت دارد که الگوهای متعدد و متنوعی که به منظور توسعه اجتماعی و اقتصادی به کار گرفته شده است، نتیجه‌ای جز تشدید فاصله طبقاتی و نابرابری اقتصادی نداشته است (فرضی و ازکیا، ۱۳۹۵).

بعد از ورود صنعت و چندین دهه اجرای پروژه های صنعتی در منطقه عسویه که سبب هزینه کردن سرمایه مالی بسیار زیادی در این منطقه شده است، کماکان زیرساخت های عمومی و شرایط کلی زندگی بیرون از شهرک های مسکونی در برخی از موارد توسعه نیافته باقی مانده است. به عبارتی علیرغم اقدامات مثبتی که رخ داده است توسعه صنعتی می بایست سهم بیشتری در بهبود زندگی بومیان و ایجاد زیرساخت‌های عمومی توسعه داشته باشد.

جمعیت و روند مهاجرت بعد از ورود صنعت در منطقه عسویه دچار تغییرات گسترده شده است که از این جهت تأثیرات مختلفی بر بر توسعه پایدار محلی داشته است از آنجایی که امکانات و زیرساخت‌های لازم برای چنین جمعیتی تدارک دیده نشده بود حضور این تعداد مهاجر در منطقه پیامدهای گوناگونی به همراه داشت این مهاجران که از مناطق دیگر و حتی کشورهای اطراف بودند همراه با خود خرده فرهنگ های گوناگونی نیز به منطقه آوردند و در واقع باعث بر هم خوردن نظم سنتی حاکم بر اجتماعات محلی شدند این مهاجرین که معمولاً از شهرهای بزرگتر و با فرهنگ‌های بازتری نسبت به منطقه عسویه آمده بودند به گفته اکثر پاسخگویان تأثیرات زیادی بر قشر جوان منطقه گذاشته و آداب و رسوم و ارزش‌های جدیدی را در بین آنها رواج داده که معمولاً مورد پذیرش خانواده‌ها قرار نمی گرفت.

یکی از مولفه‌های مهم توسعه پایدار کاهش فقر و گسترش برابری و عدالت اجتماعی در جامعه است برای تحقق این مهم باید امکانات و فرصت‌ها به طور برابری در اختیار مردم قرار گیرد و در کنار آن با برنامه‌ها و فرایندهایی به فقرا و محرومین کمک شود تا خود را از این شرایط سخت رهایی دهند تا قبل از ورود صنعت بنابر اظهارات بیشتر پاسخگویان درآمد مردم به طور متوسط خوب بوده و در واقع از نظر خودشان جامعه فقیر نبودند همچنین به خاطر روابط گسترده اجتماعی و انگیزه های دینی کمک به فقرا یک ارزش تلقی می شده و ثروتمندان محلی اهتمام جدی به آن داشتند در این شرایط شکاف بین فقیر و غنی و احساس نابرابری در جامعه خیلی به چشم نمی آمده است بعد از ورود صنعت به گفته اکثر پاسخگویان شکاف بین فقیر و غنی بسیار زیاد شد و آنهایی که داشتن ثروت مند تر شده و فوق را هم به خاطر تورم به وجود آمده فقیرتر شدند تغییر شرایط به سمت زندگی مدرن و شهری و اهمیت ثروت و مادیات باعث شده تا بسیاری از روابط اجتماعی و حمایتی سابق کمرنگ شود و در واقع باعث شکل گیری احساس نابرابری بین گروه‌های فقیر و غنی در جامعه شده است از طرف دیگر تا قبل از ورود صنعت به خاطر محرومیت منطقه سطح توقع و انتظارات مردم هم پایین بوده است بعد از ورود صنعت و تعیین محدوده منطقه ویژه از طریق فنس شرایطی به وجود آمده است که اکثر بومیان با مقایسه امکانات درون و بیرون فنس به شدت احساس نابرابری و تبعیض می کنند.

طرح‌های توسعه صنعتی غالباً پرهزینه هستند و با راه اندازی آنها منطقه وسیعی تحت تأثیر اثرات مثبت یا منفی آنها قرار می گیرند. در طول اجرای این طرح‌ها، منطقه وسیعی از مناطق مسکونی که متعلق به مردمان بومی منطقه است تحت تأثیر امکانات تأسیس شده در منطقه (اعم از راه‌ها، آلودگی زیست محیطی، ورود نیروی کار غیربومی، گسترش روابط تجاری در منطقه، و تأثیر آن بر اقتصاد خانوار، ملاحظات امنیتی، تغییر در نظام معیشت و ...) قرار می گیرد. به طور کلی می توان گفت که ورود صنعت نفت و گاز در منطقه مذکور، دارای آثار مثبت و منفی بوده است. ورود صنعت در جامعه محلی عسویه، به پیدایش پیامدهایی مانند به خطر افتادن سلامت انسان در اثر افزایش آلودگی زیست محیطی، پیدایش فرصت‌های اندک برای اشتغال جامعه محلی بویژه روستاییان و

افزایش تفاوت درآمدی بین افراد شاغل در صنعت نفت و گاز و سایر افراد منطقه، کاهش فرصت اشتغال برای زنان روستایی، اشتغال نیروی کار غیربومی در منطقه، اسکان افراد غیربومی در جامعه محلی عسلویه و تغییر بافت بومی منطقه، تشدید نگرش منفی ساکنین به صنعت نفت و گاز، تغییر در برخی از جنبه‌های سبک زندگی، تغییر در سطح داشتن امکانات رفاه مادی، تغییر زمان و نحوه گذران اوقات فراغت، کاهش انگیزه جامعه محلی برای انجام فعالیت در بخش کشاورزی و دامداری، رونق برخی کسب‌وکارهای شهری و روستایی در اثر حضور صنعت و تغییر قیمت زمین منجر شده است.

در پایان لازم و ضروری است و باید یادآور شد که این ذخایر به‌رحال روزی تمام می‌شود و این مردم بومی هستند که همچنان ماندگار هستند و برای جلوگیری از آنچه که در مسجد سلیمان روی داد باید چشم‌اندازی رو به آینده داشت این پروژه‌ها جهت موفقیت در تحقق اهداف خود به همکاری نیروی کار محلی، همکاری مردم محلی در واگذاری زمین، اعتماد مردم به اقدامات توسعه‌ای برنامه‌ریزی شده و انجام شده، تشکیل سازمان‌های محلی برای مدیریت وضعیت جدید، جذب نیروهای متخصص برای بالا بردن سطح دانش موجود در منطقه و ارتقای سطح بهره‌وری اقتصادی و آماده‌سازی منطقه برای ایجاد تحول در ساختار اقتصادی و اجتماعی، تحول ساختار اجتماعی منطقه برای پذیرش الگوهای جدید زندگی، کار و روابط اقتصادی و اجتماعی و در نظر گرفتن ملاحظات برای تضمین توسعه پایدار در آینده نیاز دارند.

منابع

- امینی نژاد، غلامرضا (۱۳۹۴). تحلیل و بررسی اثرات قطب صنعتی پارس جنوبی بر ساختار روستاهای استان بوشهر نمونه شهرستان‌های عسلویه کنگان، دیر، جم). برنامه ریزی فضایی، ۵(۱)، ۱۰۱-۱۲۲.
- خلیلی، محسن (۱۳۸۷). «اقدام‌ها و ابتکارهای مدیران صنعت کشور برای ارتقا مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها»، پژوهشنامه پژوهشکده تحقیقات/استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، ۲۱(۲)، ۱۳۱-۱۴۱.
- چمن‌رو، سمیه (۱۳۹۲). «تاثیر صنایع بزرگ بر توسعه کارکردهای منطقه‌ای، نمونه موردی: منطقه صنعتی پارس جنوبی و اثرات آن بر کارکردهای اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست محیطی شهرستان کنگان»، دانشگاه سیستان و بلوچستان: پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری.
- خادم آدم، ناصر (۱۳۷۵). «اصلاحات در سیاست توسعه، تهران: انتشارات اطلاعات.
- زاهدی اصل، محمد (۱۳۸۱). «مبانی رفاه اجتماعی، تهران: نشر دانشگاه علامه طباطبائی.
- طالبیان، سیدامیر، فاضلی، محمد و دغاقله، عقیل (۱۳۸۷). تحلیل تاثیر اجتماعی توسعه صنعتی در منطقه عسلویه، نامه علوم اجتماعی، ۱۶(۳۳)، ۵۵-۷۵.
- طالبیان، سیدامیر و ملاکی، احمد (۱۳۹۱). «ارائه مدلی برای ارزیابی تاثیرات اجتماعی در صنعت نفت و گاز ایران، فصلنامه مطالعات توسعه اجتماعی فرهنگی، ۱۰۳(۱)، ۸۰-۹۴.
- فاضلی، محمد و دغاقله، عقیل (۱۳۹۱). «پیامدهای اجتماعی و فرهنگی استقرار نفت و گاز در جزیره خارگ، شناخت وضع موجود، علت یابی مسائل و راهکارهای حل مشکلات»، موسسه مطالعات بین‌المللی انرژی.
- فرضی، شهرام و ازکیا، مصطفی (۱۳۹۵). «تحلیل جامعه‌شناختی پیامدهای حضور صنعت نفت بر توسعه اجتماعی-اقتصادی-فرهنگی مناطق نفت‌خیز از منظر دینفعان محلی، مورد مطالعه: ساکنان حوزه میدان نفتی دارخوین»، فصلنامه توسعه محلی(روستائی-شهری)، ۸(۲)، ۱۰۰-۱۲۱.
- کوکبی، افشین، پور جعفر، محمدرضا و تقوایی، علی اکبر (۱۳۸۴). برنامه‌ریزی کیفیت زندگی شهری در مرکز شهری، مجله مدیریت شهری، ۱۲(۲)، ۲۱-۴۱.
- کوکبی، افشین (۱۳۸۶). «معیارهای ارزیابی کیفیت زندگی شهری در مراکز شهری»، نشریه هویت شهر، ۱(۱)، ۷۷-۹۱.
- گرفین، کیث و تری، مک کنلی (۱۳۷۵). «تحقق/استراتژی توسعه انسانی، ترجمه غلام رضا خواجه پور، تهران: موسسه عالی پژوهش تامین اجتماعی.

محسنی تبریزی، علیرضا. و فرامرزی، فرزانه (۱۳۹۱). «نقش صنعت نفت در توسعه اجتماعی اقتصادی شهر گچساران از دیدگاه شهروندان»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۳(۴)، ۳۵-۳.

محسنی، منوچهر و صالحی، پرویز (۱۳۸۲). رضایت اجتماعی در ایران، تهران: انتشارات آرون.

ملاکی، احمد (۱۳۸۸). بررسی اثرات قطبهای رشد صنعتی بر توسعه پایدار محلی، پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه شناسی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران.

Carroll, A.B . (1991). The Pyramid of Corporate Social responsibility: Toward the moral management of organizationl stakeholders. *Business Horizons*, 34(4), 39-48.

Das, D. (2008). Urban Quality of Life: A case study of Guwahati, *Social Indicators Research*, 88.

Mueller, M. L. (2010). *Networks and states: The global politics of Internet governance*. MIT press.

Noll, H. (2000). Social indicators and social reporting: the international experience, (www.ccsd.ca/noll).

Phillips, David. (2006). *Quality of Life Concepts, Policy, and Practice*. London: Rutledge Publications.

Vanclay, F. (2010). Engaging communities with social impact assessment: SIA as a social assurance process. Tasmania: Tasmanian Institute of Agricultural Research.

Veenhoven, Ruut. (2000). The Four qualities of life: ordering concepts and measure of the good life. Published in the journal of Happiness studies, 200 vol 1, pp 1-39.

Veenhoven, Ruut. (1999). Quality of life in individualistic society: A comprehensive of 43 nations in the early 1990s. Published in *social indicators Research*,. vol 43, pp 157 – 186.